

transformation in the experience of learning about the world, finding their own place in it, becomes possible if modern methodological and methodical bases of education of students using innovative educational technologies, in particular ICT are justified and developed. The main directions of scientific-methodical and educational-methodical work on the use of ICT in the Khmelnytsky regional ecological-naturalistic center of students in the educational process and management activities at all levels in the implementation of adult education in the region are justified and described

Real results of system and multipurpose use of ICT in the creation and effective functioning of information and communication environment out-of-school educational institution through the creation of a powerful educational and material base, electronic library of educational-methodical literature, normative-legal support, information and communication technologies methodological support for the training and education of children of different ages, improving the management activities, monitoring the performance of out-of-school educational institutions are presented.

Key words: theoretical and applied principles of ICT applications, innovation development, extracurricular education, information and communication environment, children and student youth, out-of-school educational institution.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2016

О. Б. Петренко

ВИКОРИСТАННЯ ІТ У ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ: МОЖЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті здійснено практико-орієнтований аналіз можливостей, переваг, ризиків і перспектив використання ІТ у виховному процесі сучасного навчально-виховного закладу. З'ясовано, що прагнення застосовувати ІТ не тільки в навчальній, але й у виховній роботі зумовлено соціальними, педагогічними й технологічними причинами. Обґрунтовано критерії ефективності використання ІТ у виховному процесі (економічність, компактність, наочність (візуалізація), можливість проведення моніторингу, можливість творчого розвитку особистості учнів), конкретні умови цієї ефективності (відповідне матеріально-технічне забезпечення, наявність підготовлених викладачів, наявність у колективі педагогів однодумців-ентузіастів, можливість вибору видів діяльності і їх зміна, демократичність методів педагогічного керівництва, відповідність цілей виховання розвитку особистості кожного школяра). Доведено, що використання ІТ у виховному процесі сприяє ефективності виховних заходів, а грамотне, системне використання інформаційних технологій може і повинне стати потужним сучасним засобом підвищення ефективності виховного процесу.

Ключові слова: інформаційні технології, виховний процес, ІКТ-компетентність, інноваційна виховна діяльність.

Постановка проблеми. Одним з основних факторів оптимальної діяльності й розвитку освітньо-виховних закладів є неперервне теоретичне й практичне підвищення кваліфікації педагогів нового типу: професійних, компетентних, готових до інноваційної діяльності. Підготовка педагогів до інноваційної виховної діяльності – одне із завдань діяльності Науково-методичного Центру інноваційних технологій виховного процесу НАПН України про Рівненському державному гуманітарному університеті.

Формат реалізації цього **завдання**, зокрема, передбачає оптимальне й органічне введення нових інформативно-технологічних засобів у традиційну виховну діяльність, додавши їй інформативності, мобільності, видовищності, емоційного забарвлення й не зламавши при цьому її роками вивірену логічну структуру, засновану на величезному досвіді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання комп'ютерних технологій – це не вплив моди, а необхідність, зумовлена реальним рівнем розвитку освіти, про що зазначається і в державних нормативних документах [3].

Прагнення застосовувати ІТ не тільки в навчальній, але й у виховній роботі зумовлено соціальними, педагогічними й технологічними причинами. По-перше, сформоване замовлення на включення такої діяльності в систему освіти; по-друге, педагогічні причини зумовлені необхідністю пошуку засобів підвищення ефективності освіти; по-третє, ІТ дає змогу підвищити мотивацію навчання й включити учнів в активну діяльність [4].

Ми переконані, що інформативні технології необхідно широко використовувати в організації виховного процесу, позаяк їхні **можливості** надзвичайно великі. На нашу думку, ІТ:

- виступають як засіб для створення інформаційно-методичних матеріалів і документів (планів, конспектів, методичних розробок та ін.);
 - як засіб забезпечення наочності (презентації, відеоролики, відеофільми й інші демонстраційні форми);
 - як засіб пошуку інформації (текстової, відео- і аудіо-);
 - як засіб обробки інформації (фото- й відеозображень, текстової, статистичної інформації для портфоліо, обробки анкет, побудови діаграм, графіків при дослідженні динаміки тих або інших процесів у виховній діяльності);
 - як засіб зберігання інформації (бази даних, методичні розробки й колекції, фото- і відеоархіви, електронні сховища);
 - як засіб комунікації (сайт, електронна пошта, форуми, чати тощо).
- При цьому діапазон використання ІТ у виховному процесі досить широкий. Саме ІТ:
- підвищують і стимулюють інтерес учнів до виховних завдань завдяки мультимедійним технологіям;

- активізують розумову діяльність і ефективність виховання тих або інших якостей особистості завдяки інтерактивності;

- дають змогу моделювати й візуалізувати процеси, явища, складні для демонстрації в реальності, але необхідні для створення повноцінного зорового ряду;

- дають змогу максимально індивідуалізувати виховання;

- надають учням й учителям можливість самостійного пошуку матеріалів, опублікованих у мережі Інтернет для підготовки доповідей, рефератів, складання сценаріїв; надають допомогу в пошуках відповідей на проблемні питання;

- створюють величезне поле для розвитку креативних здібностей, формування загальної й інформаційної культури [6].

Завдяки використанню ІТ стало можливим створення класних (шкільних) мультимедійних бібліотек (медіа-тек) для супроводу й організації різних виховних заходів (презентацій, оглядів, круглих столів, дискусій, зустрічей та ін.); створення й організація діяльності мультимедійних лабораторій, основним призначенням яких є виготовлення мультимедійної продукції для потреб класу, школи: оцифровка музейних фондів і шкільних архівів; розробка авторських програмних продуктів, мультимедійних ресурсів для виховних заходів і навчальних занять; організація конкурсів, проектів, творчих робіт із використанням ІТ; організація дослідницької діяльності з використанням ІТ; участь у телекомунікаційних мережевих проєктах, створення сайтів, web- сторінок, блогів дитячих об'єднань, творчих колективів і використання їх можливостей у системі виховної діяльності.

Багатофункціональність інформаційних технологій забезпечує їх ефективне використання й у системі управління виховним процесом:

- варіативність використання ІТ в управлінні виховним процесом;

- створення колекцій мультимедійних бібліотек, електронних ресурсів на допомогу класним керівникам, педагогам позашкільної освіти;

- використання готових ресурсів: програмних продуктів для організації системи управління виховним процесом, електронних журналів, газет, сайтів, довідників, мультимедійних бібліотек тощо;

- організація електронного документообігу згідно з вимогами до виховної документації (планування, пакети розпорядчої документації, електронні архіви, бази даних);

- організація єдиного інформаційного, виховного середовища навчального закладу (локальна мережа, сайт закладу, база електронних виховних ресурсів, єдина база нормативної, аналітичної й поточної документації, обмін інформацією й ін.);

- автоматизація процесів моніторингу виховної діяльності: комп'ютерне тестування, обробка результатів діагностики за допомогою комп'ютера; створення баз даних за результатами моніторингу;

- використання мережевих технологій (Інтернет-конференції, чати, форуми, блоги) у системі методичної діяльності класних керівників, педагогів позашкільної освіти, в організації діяльності дитячих колективів.

Виокремивши можливості використання ІТ у виховному процесі, безперечно, доцільно окреслити *переваги* такого використання:

- використання ІТ робить виховний процес більш сучасним, різноманітним, насиченим;

- ІТ значно розширюють можливості представлення інформації виховного змісту, впливають на різні канали сприйняття, на різні види пам'яті, забезпечують оперування більшими обсягами інформації;

- використання ІТ забезпечує наочність, красу, естетику оформлення виховних заходів;

- використання ІТ робить процес виховання більш привабливим для дітей, підвищує інтерес до заходів;

- використання ІТ сприяє адаптації дитини в сучасному інформаційному просторі й формуванню інформаційної культури;

- ІТ використовуються в різних формах виховних заходів і досить легко поєднуються з різними інформаційними джерелами й педагогічними технологіями;

- використання ІТ дає змогу більш якісно здійснювати систему діагностики й моніторингу виховного процесу;

- використання ІТ підвищує якість педагогічної праці.

Критеріями ефективності використання ІТ у виховному процесі є:

- економічність (зменшення матеріальних і тимчасових ресурсів);

- компактність (можливість накопичувати інформації на носіях);

- наочність (візуалізація) – особливість структурного оформлення програм, що дає можливість розширювати й поглиблювати уявлення про відповідний матеріал, про взаємозв'язки;

- можливість проведення моніторингу (економна, цілеспрямована й індивідуальна діагностика і форма вивчення особистості дитини через тести, анкети);

- можливість творчого розвитку особистості учнів, їхньої ініціативи, самореалізації й самодіяльності через випуски шкільної комп'ютерної газети й створення електронних музеїв.

Однак можливості й переваги застосування ІТ у виховній роботі з учнями реалізуються за дотримання конкретних умов ефективності:

- відповідне матеріально-технічне забезпечення;

- наявність підготовлених викладачів;

- наявність у колективі педагогів однодумців-ентузіастів;

- можливість вибору видів діяльності і їх зміна;

- демократичність методів педагогічного керівництва;

- відповідність цілей виховання розвитку особистості кожного школяра.

Водночас на можна не зупинись і на окресленні певних ризиків і недоліків, пов'язаних із використанням ІТ у виховному процесі навчально-виховного закладу.

До *ризиків* використання ІТ у виховному процесі відносимо:

- можливість вироблення пасивності, інертності, виникнення бажання отримувати інформацію, розробки, презентації тощо, але не викладати свої власні напрацювання;

- невміння зацікавити своїми матеріалами аудиторію, незнання основних правил просування матеріалів у мережі Інтернет, що створює враження їх «непотрібності» і спричиняє втрату інтересу;

- низький рівень ІКТ-компетентності вчителя. А створення власних засобів потребує не лише суттєвих затрат часу, а й відповідних ІКТ-компетентностей учителів [7].

- ймовірність того, що, захопившись застосуванням ІТ у виховному процесі, учитель надаватиме перевагу наочно-ілюстративним методам, ігноруючи особистісно-орієнтований підхід до дитини, а виховний процес базується не стільки на засвоєнні інформації й способах її отримання і використання, але, у першу чергу, він передбачає особистісне спілкування вихователя з учнем, ґрунтується на почуттях, переживаннях, емоціях.

Недоліками використання ІТ у виховному процесі, на нашу думку, є:

- високий поріг входження учнів і вчителів;

- не всі вчителі психологічно готові до використання ІТ, розуміють тенденції розвитку інформаційних технологій, можливості та результати їх впровадження;

- низький рівень матеріально-фінансового забезпечення. Будь-яке впровадження потребує апаратного забезпечення, як-от: планшети, ПК, проектори, інтерактивні засоби, які в сьогоденні реаліях коштують надзвичайно дорого, а на фінансування таких проектів у державі немає коштів у зв'язку з політичною та економічною ситуацією в країні;

- значна кількість ресурсів, програмного забезпечення є пропрієтарними (платними), що накладає ряд обмежень на використання певної продукції;

- дуже мала частка ресурсів зорієнтована на україномовного користувача (і російськомовного також).

Перспективами використання ІТ у виховному процесі вважаємо:

- переорієнтування педагогів із пасивного засвоєння інформації на активне розширення свого професійного досвіду й внесення в колекцію освітніх ресурсів своїх креативних рішень;

- повне впровадження й використання електронних класних журналів;

- створення шкільної мультимедійної студії;

- електронні творчі звіти класних керівників;

- створення сторінки «Для вас, батьки» на сайті школи;

- створення медіатеки «На допомогу класному керівникові».

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, використання ІТ у виховному процесі сприяє ефективності виховних заходів. Грамотне, системне використання інформаційних технологій може і повинне стати потужним сучасним засобом підвищення ефективності виховного процесу. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у подальшому вивченні виховного потенціалу сучасних засобів ІТ, детальному аналізі особливостей використання кожного конкретного засобу ІТ у виховному процесі, розробці та впровадженню ефективних засобів ІТ у виховний процес навчально-виховних закладів.

Список використаних джерел:

1. Дементієвська Н. П. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів / Н. П. Дементієвська // Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К. : Атіка, 2005. – 272 с.
2. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / И. Г. Захарова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.
3. Лист Міністерства 1/9-879 від 12.12.11 Щодо оволодіння учителями загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційними технологіями / Режим доступу: <http://tvogovt.zp.ua/lysty-mon>. – Заголовок з екрана.
4. Полат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учебное пособие / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина. – 3-е изд., стер. – Минск : Академия, 2010. – 365 с.
5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. За ред. О. І. Пометун / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.
6. Сайков Б. П. Организация информационного пространства образовательного учреждения: практическое руководство / Б. П. Сайков. – Москва : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005. – 406 с.
7. Турчинська С. Д. Моніторинг ІКТ-компетентності педагогічних працівників: навчал.-методич. посібник / С. Д. Турчинська. – Рівне : [б.в.], 2012. – 69 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Dementiivska N. P. Kompiuterni tekhnolohii dlia rozvytku uchniv ta vchyteliv [Computer technology for the development of students and teachers] / N. P. Dementiivska // Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia: zb. nauk. prats / Za red. V. Yu. Bykova, Yu. O. Zhuka / Instytut zasobiv navchannia APN Ukrainy. –K. : Atika, 2005. – 272 s. (in Ukrainian)
2. Zaharova I. G. Informacionnye tehnologii v obrazovanii [Information technologies in education] : ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ped. ucheb. zavedenij / I. G. Zaharova. – M.: Izdatel'skij centr “Akademija”, 2003. – 192 s. (in Russian)
3. Lyst Ministerstva 1/9-879 vid 12.12.11 Shchodo ovobodinnia uchyteliamy zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv informatsiino-komunikatsiiny my tekhnolohiiamy [By mastering teachers of secondary schools with information and communication technologies] / Rezhym dostupu: <http://tvogovt.zp.ua/lysty-mon>. – Zagholovok z ekrana. (in Ukrainian)
4. Polat E. S. Sovremennye pedagogicheskie i informacionnye tehnologii v sisteme obrazovanija [Modern pedagogical and information technologies in the education system] : uchebnoe posobie / E. S. Polat, M. Ju. Buharkina. – 3-e izd., ster. – Minsk : Akademija, 2010. – 365 s. (in Russian)
5. Pometun O. I. Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia [Modern lesson. Interactive learning technologies] : nauk. -metod. posibn. Za red.

- O. I. Pometun / O. I. Pometun, L. V. Pyrozhenko. – K. : Vydavnytstvo A. S. K., 2004 – 192 s. (in Ukrainian)
6. Sajkov B. P. Organizacija informacionnogo prostranstva obrazovatel'nogo uchrezhdenija [The organization of the information space of an educational institution] : prakticheskoe rukovodstvo / B. P. Sajkov. – Moskva : BINOM. Laboratorija znaniy, 2005. – 406 s. (in Russian)
7. Turchynska S. D. Monitorynh IKT-kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv [Monitoring of ICT-competence of teachers] : navchal.-metodych. posibnyk / S. D. Turchynska. – Rivne : [b.v.], 2012.– 69 s. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье осуществлен практико-ориентированный анализ возможностей, преимуществ, рисков и перспектив использования ИТ в воспитательном процессе современного учебно-воспитательного заведения. Выяснено, что стремление применять ИТ не только в учебной, но и в воспитательной работе обусловлено социальными, педагогическими и технологическими причинами. Обоснованы критерии эффективности использования ИТ в воспитательном процессе (экономичность, компактность, наглядность (визуализация), возможность проведения мониторинга, возможность творческого развития личности учеников), конкретные условия этой эффективности (соответствующее материально-техническое обеспечение, наличие подготовленных преподавателей, наличие в коллективе педагогов единомышленников-энтузиастов, возможность выбора видов деятельности и их изменение, демократичность методов педагогического руководства, соответствие целей воспитания развитию личности каждого школьника). Доказано, что использование ИТ в воспитательном процессе содействует эффективности воспитательных мер, а грамотное, системное использование информационных технологий может и должно стать мощным современным средством повышения эффективности воспитательного процесса.

Ключевые слова: информационные технологии, воспитательный процесс, ИКТ-компетентность, инновационная воспитательная деятельность.

Summary. The article gives a practice-oriented analysis of the possibilities, advantages, risks and prospects of the use IT in educational process of modern educational institutions. It is found that the desire to use IT not only in education but also in educational work is caused by social, pedagogical and technological reasons.

Criteria of efficiency of the use of IT in educational process (efficiency, compactness, presentation (visualization), the possibility of monitoring, the possibility of creative development of the individual student), the specific conditions of effectiveness (appropriate logistical support; availability of trained teachers, a group of teachers of like-minded enthusiasts, the choice of activities and their change, democratic methods of pedagogical management, the objectives of education personality development of each student) are grounded.

It is proved that the use of IT in educational process promotes the effectiveness of educational activities, a competent, systematic use of information technologies can and should become a powerful modern tool of increase of efficiency of educational process.

Key words: information technologies, educational process, ICT competence, innovative educational activity.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016

Т. В. Потапчук

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ МУЛЬТИМЕДІА ДО ПРОЦЕСУ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Анотація. У статті розкрито аспекти використання комп'ютерних технологій на уроках музичного мистецтва, що забезпечує вирішення завдань всебічного розвитку природних, творчих здібностей учнів, а саме: фантазії і художньої уяви; асоціативного сприйняття і мислення на основі художнього і музичного матеріалів, розуміння поняття ритму в природі і мистецтві. Використання комп'ютера на уроці створює можливості для розвитку зорової пам'яті, фантазії, формування у дітей естетично-гармонійного світосприйняття.

Ключові слова: сучасна педагогічна практика, процес музичного виховання, мультимедійна програма «Музичне мистецтво», мультимедіа, учень, метод проєктів, відеофрагменти.

Постановка проблеми. Перед сучасною системою освіти стоїть низка першочергових завдань, пов'язаних із підготовкою підростаючого покоління до професійного самовизначення і самореалізації в сучасних соціально-економічних реаліях. Це зумовлює формування нової системи знань, умінь і навичок в умовах тотальної інформатизації всіх ланок життєдіяльності суспільства. Сучасні російські дослідники В. Ланкін та О. Григор'єва вважають, що необхідно готувати підростаюче покоління до швидкого сприйняття й обробки інформації, успішного її відображення і використання у навчальній, згодом професійній діяльності. Наявність системи знань та умінь з інформаційних технологій стає базовою вимогою для сучасного випускника школи. Науково доведено, що застосування інформаційних технологій (зокрема електронних посібників) при вивченні різноманітних дисциплін відкриває широкі можливості як для ілюстрування та демонстрації, так і для сприйняття навчального матеріалу [5, с. 132–133].

Як вважає О. І. Пometун, мультимедійні засоби надають нові можливості в організації навчального процесу вчителю, а учневі у виявленні і розвитку його творчих здібностей, а також сприяють